

Elisabeth Söder. Arbeta med Strindbergs novell på många språk. [digital bild]. 2019.
<https://pedagog.stockholm/kompetensutveckling/verktyg-resurser/arbeta-med-strindbergs-novell-pa-manga-sprak/>

Ty han hade ägt det skönaste

En textnära analys av maskulinitet i Strindbergs ”Ett halvt ark papper”

Ida Kangas

Vt 2020
B-uppsats, 7,5 hp
Litteraturvetenskap och kreativt skrivande B, 30 hp
Institutionen för kultur- och medietvetenskaper

INNEHÅLLSFÖTECKNING

INLEDNING	1
METOD OCH MATERIAL	1
TIDIGARE FORSKNING	3
BEGREPPSFÖRKLARING	3
ANALYS	4
<i>I. Novellens maskulinitet</i>	4
<i>II. Maskulinitet i kvinnans hand</i>	8
SLUTDISKUSSION	12
REFERENSLISTA	13

INLEDNING

August Strindberg är en av Sveriges största och mest inflytelserika författare och mycket har skrivits om honom och hans verk samt kopplingen där emellan. Jag vill lägga till mina tankar i den här diskussionen genom att analysera Strindbergs kortnovell ”Ett halvt ark papper” ur perspektivet maskulinitet. Det här temat är litteraturvetenskapligt relevant eftersom novellen sällan diskuteras ur det här perspektivet trots att den enda karaktären är en man. Maskulinitet är dessutom ett ämne som fortsätter vara relevant och att analysera äldre verk från nya vinklar kan ge en ny syn på verket.

Novellen handlar om en man som går igenom en lägenhet som han håller på att flytta ut ur efter att ha förlorat sin fru. På väg ut ser han det sista som finns kvar, en telefonlista. Läsaren får följa den namnlösa mannen när han läser igenom orden och se hur dessa förändrar honom.

Syftet med den här uppsatsen är att se på hur maskulinitet beskrivs i novellen samt vad för kopplingar det finns mellan verkets maskulinitet och saknaden av kvinnan i verket. Jag har valt de här två inriktningarna eftersom jag tycker mig se ett samband mellan dem på ytan. Frågorna jag har valt att utgå från är dessa:

- I. Hur skildras maskulinitet i ”Ett halvt ark papper”?
- II. Hur påverkar avsaknaden av kvinnan mannens maskulinitet?

METOD OCH MATERIAL

Jag kommer att besvara mina frågeställningar genom att göra en textnära läsning av novellen. Novellen är omkring två sidor lång och därför kan jag komma nära hela novellen. Jag har valt att använda mig av Todd W. Reesers bok *Masculinities in Theory: An Introduction*, som en mall för hur jag diskuterar begreppet maskulinitet.¹ Det är en bok som behandlar maskulinitet som ett teoretiskt objekt och diskuterar hur maskulinitet bör användas i analytiska situationer. En av grundtankarna som presenteras tidigt i boken är att maskulinitet oftast bara går att identifiera om det finns i överflöd eller som en avvikelser.² Reeser utgår även från tanken att

¹ Reeser, Todd W.. *Masculinities in Theory : An Introduction*..Chichester: John Wiley & Sons, Incorporated. 2010. E-bok. <https://ebookcentral.proquest.com/>

² Reeser. s. 12.

femininitet inte är en direkt motsats till maskulinitet utan att maskulinitet måste ses separat för att man helt ska förstå det.³

Jag har även använt mig av artikeln ”Berättande och minne i Strindbergs ’Ett halvt ark papper’” skriven av Torbjörn Forslid för att vidare utveckla begreppet maskulinitet och fördjupa min analys.⁴

Mary Vetterling-Braggins bok ”*Femininity*”, ”*masculinity*” and ”*androgyny*”: a modern philosophical discussion.⁵ används för att förtydliga hur jag arbetar med begreppet maskulinitet i mina tolkningar.

Jag kommer även att grunda min analys genom att jämföra ”Ett halvt ark papper” med två andra noveller av välkända författare ”Pelsen”⁶ av Hjalmar Söderberg och ”A clean well-lighted place” av Ernest Hemingway. Jag har valt att använda dessa noveller som jämförande objekt eftersom de har manliga protagonister samt att dessa män visar på flera olika typer av maskulinitet och förhållanden till kvinnor.

Den version av ”Ett halvt ark papper” som jag har använt är tagen från *August Strindbergs Samlade Verk 52. Ensam. Sagor.* från 1994 och är sammansatt av Ola Östin som även har redigerat och kommenterat upplagan. Det förekom dock inga kommentarer i novellen som jag analyserar.⁷

I Hjalmar Söderbergs ”Pelsen” följer vi två vänner, Gustaf som är fattig och Richardt som är välbärgad. När Gustaf är på väg till sin vän för att låna pengar går hans rock sönder vilket gör det nödvändigt för honom att låna Richardt päls. Detta utbyte gör att Gustaf får reda på att hans fru har en affär med Richardt. Novellen slutar med att Gustaf konstaterar att han är nära döden med ett tack till Richardt för att han varit så omhändertagande med hans familj den senaste tiden.⁸

”A clean well-lighted place” av Ernest Hemingway handlar om tre män som befinner sig i ett café sent på kvällen. Två av dem är kypare som diskuterar den tredje äldre mannens liv.

³ Reeser. s. 193

⁴ Forslid, Torbjörn. Berättande och minne i Strindbergs ’Ett halvt ark papper’. *Edda, Nordisk tidsskrift for litteraturforskning*. Nr 1. 1998.

⁵ Vetterling-Braggin, Mary. ”*Femininity*”, ”*masculinity*” and ”*androgyny*”: a modern philosophical discussion.. Totowa, N.J: Littlefield, Adams. 1982. E-bok. <https://archive.org/>

⁶ Titlen på min upplaga är ”Pelsen” och därför kommer jag använda den stavningen.

⁷ Strindberg, August *Samlade Verk 52. Ensam. Sagor. Nationalupplaga.* Norstedts, Stockholm 1994. Text redigerad och kommenterad av Ola Östin. ”Ett halvt ark papper” s. 131-134.

⁸ Hjalmar Söderberg. *Historietter.* Albert Bonniers förlag, Stockholm 1898. ”Pelsen” s. 37-46.

Det visar sig att den gamle mannen har försökt ta sitt liv eftersom han är olycklig efter att ha förlorat sin fru. Novellen har lästs på originalspråk.⁹

På grund av att jag valt att gå in på djupet i novellen och inte sätta några stopp för min tolkning av maskulinitet i verket har jag valt att göra andra avgränsningar. Den här uppsatsen kommer inte se på August Strindbergs liv eller tolkningar av ”Ett halvt ark papper” som tar ett biografiskt avstamp. Uppsatsen kommer inte heller att sätta någon värdering i maskulinitet, inte i förhållandet till vad man kan lära sig av novellen eller hur maskulinitet värderas i novellen. Jag kommer endast ta upp var maskulinitet finns och på vilket sätt det presenteras.

TIDIGARE FORSKNING

August Strindberg är en författare som har grundat mycket forskning. Det finns djupgående analyser av hans verk såväl som om hans liv och hur det har haft inflytande på verkens innehåll. Hans syn och framställning av kvinnor i sina verk är ofta återkommande. Kortnovellen ”Ett halvt ark papper” har däremot inte varit huvudfokus i Strindbergforskningen. Då den har tagits upp är det huvudsakligen i samband med Strindbergs eget liv, exempelvis i Gunnar Brandells biografi om Strindberg.

Gällande maskulinitet finns det en mängd forskning. Maskulinitet har problematiserats bland annat i förhållande till femininitet, religion, etnicitet och homosexualitet. I huvudsak behandlas ämnet ur psykologiska och sociala perspektiv men det finns även en hel del att läsa om dess plats i litteraturen. Inte minst om hur synen på maskulinitet har förändrats genom tiden och litteraturens genrer.

BEGREPPSFÖRKLARING

I syfte att göra min analys mer konkret har jag även använt mig av Mary Vetterling-Braggins. Hon ger en lista på egenskaper som gör att en person kan uppfattas som maskulin. Den här listan kommer fungera som ett komplement till Reesers annars abstrakta och ospecifika sätt att se på maskulinitet som begrepp i syfte att tydliggöra mina tolkningar. Listan är inte fullständig men jag kommer i huvudsak att fokusera på de egenskaper som hon presenterar.

⁹ Hemingway, Ernest. 1990. Clean Well Lighted Place. Creative Education. Pdf-länk <https://erickramerphd.net/download/papers/racism2000.pdf> (hämtad 25-05-20).

Strength of will [viljestyrka]

Ambition [ambition]

Courage [mod]

Independence [självständighet]

Assertiveness [bestämmdhet]

Aggressiveness [aggressivitet]

Hardiness [härdighet]

Rationality or the ability to think logically, abstractly and analytically [rationalitet eller förmågan att tänka logiskt, abstrakt och analytiskt]

Ability to control emotion [känslokontroll]¹⁰

ANALYS

I. *Novellens maskulinitet*

Novellen börjar med en tydlig etablering av situationen. En man, flyttar ut från sin hyresrätt och är därför i lägenheten för en sista gång. Han bär sorgflor på sin hatt, ett tecken på att han sörjer någon. Det finns inget uttryckligen maskulint i den första meningen. Det som däremot är intressant är att mannen vandrade runt ”ännu en gång”. Det bygger upp till meningen efter där mannen bestämmer sig för att han inte glömt något. Jag använder ordet bestämmer eftersom meningen är skriven som en replik ”– Nej, han hade icke glömt något, absolut ingenting”¹¹, ett konstaterande som dessutom känns dubbeltydigt. Torbjörn Forslid skriver i en artikel ”I meningen som följer framkommer det dock att ordet ’glömt’ är dubbeltydigt”¹² med citatet ovan som exempel. Forslid föreslår att ordet delvis syftar på fysiska ting men dessutom, och kanske främst, minnen och upplevelser som mannen haft i lägenheten. Meningen fortsätter med att mannen går ut i tamburen ”[...] fast besluten att icke mera tänka på det han upplevat i denna våning.”¹³. Det här skulle jag säga stötta Forslids teori om att det mannen inte glömt även inkluderar minnen. Meningens avslut innehåller även maskulina drag i och med att mannen vill låta bli att tänka på minnen som gör honom känslös, det vill säga kontrollera känslorna. Forslid använder den psykoanalytiska termen ”förtränga” på det här, ett ord som förstärker oviljan till känslösamhet.¹⁴

¹⁰ Vetterling-Braggin. s. 6.

¹¹ Strindberg. s. 131-134.

¹² Forslid. s. 51.

¹³ Strindberg. s. 131-134.

¹⁴ Forslid. s. 51.

Mannen tillåts dock inte förtränga sina minnen då han hittar ett ark papper vid telefonen i lägenheten. Pappret är en telefonlista med namn och siffror som skrivits dit vid olika tidpunkter över två års tid. Det är i alla fall tolkningen som går att dra utifrån beskrivningen av pappret, olika pennor och skrivstilar sammansatt till ett fullskrivet ark. Mannens vilja att förtränga kommer in igen när han konstaterar att allt som finns att hitta på pappret är just det han vill glömma. Det maskulina från tidigare finns kvar här men balanseras också ut i beskrivningarna ”hela denna vackra historia”¹⁵ och ”ett människoliv på ett halvt ark papper”¹⁶. Detta fokus på skönhet och känslor ser jag som icke-maskulint i jämförelse med det känslokontrollerade maskulina som funnits tidigare.

Nästa stycke börjar med att mannen plockar ner pappret och börjar läsa trots sin vilja att förtränga. Möjligtvis kan man anta att mannen inte förväntade sig att det skulle trigga minnen på det sättet som det visar sig göra, men trots det frågar jag mig varför han läser pappret. Det är en telefonlista i hans egna hem, även om han inte kan allt som står på den antar jag att han vet vad han kommer mötas av. Mannen går också till väga att flytta på sig, lägga pappret på salskakelugnen och sedan luta sig över den för att läsa. Han tar tid till att flytta på pappret till en ny plats där han kan läsa under en längre tid. Genom att jämför den positionen med att han bara hade plockat ner pappret och haft den i handen medan han stod kvar vid telefonen ser vi en avsevärd skillnad. Faktumet att han flyttar på sig och pappret gör att han på ett sätt åtar sig till att läsa, liknande om han hade dragit ut en stol och suttit sig ner, samma känsla av åtagande hade inte funnits i scenariot när han bara står kvar och läser. Det här visar på att han kanske trots allt var medveten om hur han skulle reagera och behövde därför stadga sig lite. I slutet på novellen får vi reda på att det tog två minuter att läsa pappret. Det är en relativt lång stund att stå på samma ställe när man precis innan var på väg att gå. Hans val att flytta på sig indikerar då att han var beredd att ta sig tiden att läsa pappret och reflektera över det han läste, istället för att endast skumma över texten. Här reagerade jag på att det finns en kontrast i maskuliniteten. Delvis finns en känslomässighet i att mannen låter sig övertygas att läsa telefonlistan bara av att han ser den vilket också indikerar en saknad av kontroll över känslorna. Däremot ser han till att flytta på sig och göra sig mer stabil som ett sätt att faktiskt kontrollera situationen vilket i jämförelse är maskulint.

Det första mannen läser på pappret är namnet *Alice* och hennes nummer. Det framgår att Alice är väldigt viktig för mannen i meningens ordval ”Först stod hennes namn: Alice, det

¹⁵ Strindberg, s. 131-134.

¹⁶ Strindberg, s. 131-134.

vackraste namn han då visste.”¹⁷. Fokus ligger på att det är just hennes namn, den enda kvinnan som är relevant för honom. Hans sätt att dessutom höja upp hennes namn till det vackraste namnet tolkar jag som att alla detaljer, till och med de små, är fantastiska hos den här kvinnan. Alice är också skild från honom här. Det är först efter att det har etablerats hur viktig hon är för mannen som det förklaras att hon är hans fästmö. Hon framställs som en egen person innan de förklaras vara ett par. Mannens känslomässiga beskrivningar, vilja att kompromissa och avsaknad av possessivt språk gör att han framstår icke-maskulin. Det gör även att deras relation framstår som ömsesidig.

Tanken på Alice följer med ordet *Banken* som kommer därefter. Det förklaras vara ”det heliga arbetet som gav brödet, hemmet och makan; grunden till existensen.”¹⁸. Här kan man tolka det som att det finns en stor del maskulinitet om man skulle se makan som en ägodel som brödet och hemmet eftersom de införskaffas på samma sätt. Min tolkning är dock annorlunda på grund av hur mannens maskulinitet sett ut tidigare. För mig framstår det som att brödet, hemmet och makan är det viktigaste i den här mannens liv, eftersom de klassificeras som grunden till existensen. Det här kommer även i samband med den tidigare meningen som indikerar att hon är det viktigaste för honom. Texten delas dessutom upp med ett ”och” som gör att makan verkar höra mer till grunden till existensen än de andra orden. I det här kan man se samma avsteg från maskuliniteten som tidigare.

Därefter informeras läsaren om att *Banken* är överstruket eftersom den störtat och lämnat mannen arbetslös under en period. Perioden han var utan arbete beskrivs dock som kort och ”han hade räddats över på en annan bank”¹⁹. Här finns en intressant avvikelse från typisk maskulinitet med ordvalet ”räddats”. Ordet indikerar en hjälplöshet och oförmåga att inte själv kunde lösa sin situation. Det finns inte heller något i meningen som indikerar skam över situationen, tvärtom skulle användandet av ordet ”räddats” vara ett argument i sig att han inte skämdes över det. Ordet hade kunnat bytas ut till något som hade indikerat att det var hans förtjänst att han fick ett nytt arbete. Behovet av att räddas på det här sättet visar på en brist av maskulinitet. I kontrast till att det inte finns någon skam nämns däremot tiden han var arbetslös i liten utsträckning. Det här visar ändå på en maskulin vilja att framstå i kontroll snarare än att fokusera på tiden då han inte var det.

¹⁷ Strindberg, s. 131-134.

¹⁸ Strindberg, s. 131-134.

¹⁹ Strindberg, s. 131-134.

Orden som kommer efter *Banken* representerar förlovningen, *Blomsterhandeln* och *Hyrkusken*. Här framgår det som att han har en extra stor förlovning i och med att både blomsterhandeln och hyrkusken är involverade. Det står även att han hade ”fickan full av pengar” vilket indikerar att han spenderade mer än han behövde på dessa två saker. Här finns maskuliniteten i något av ett överflöd, speciellt i jämförelse med mängden som visats från mannen tidigare.²⁰ Här går det att se både stolthet över försörjningsförmågan och ambitionen. Något som traditionellt är maskulint.

”Därpå: Möbelhandlarn, Tapetserarn. Han sätter bo. Expressbyrån: de flytta in.”²¹. Här görs en tydlig skillnad mellan att sätta bo och flytta in. Det ena gör mannen helt utan Alice och det andra gör de tillsammans. De skilda meningarna adderar till känslan av detta. Likt förlovningen finns maskulinitet i överflöd, han är självständig och i kontroll som försörjare. Mannen ordnar för kvinnan så att lägenheten är redo och erbjuder den till henne, till skillnad från om de skulle ha gjort arbetet tillsammans. I det fallet skulle mannen inte kunna ta på sig hela ansvaret som försörjare vilket hade gett intrycket av mindre maskulinitet.

Det nygifta paret historia lämnas en stund när ett överstruket mansnamn står näst telefonlistan. ”Det var en vän, som nått en viss höjd i samhället, men som icke kunde bära lyckan, utan föll, ohjälpligt, och måste resa långt bort. Så bräckligt är det!”²². Den här vännens ”höjd i samhället” är något som när påpekat gör att man tänker på maskulinitet men som jag inte skulle säga står ut över någon typ av norm. Den skiljer sig dock från huvudkaraktärens. Det blir tydligt att vännen har fokuserat på sin karriär i jämförelse med huvudpersonen som såvitt vi vet bara arbetar på en bank. Vi vet även att huvudpersonen har en fru vilket min tolkning av vännen är att han inte har. Jag har gjort den här tolkningen eftersom han verkar kunna resa bort utan problem samt att ingen fru nämns i förhållande till honom vilket verkar som att det skulle vara relevant information med tanke på att vännen ”föll, ohjälpligt”. Maskulinitet delas här upp i två sidor, karriären och familjen, och verkets huvudperson har båda vid den här tidpunkten medan vännen har ingendera.

Efter några ord som förklarar berättelsens fortgång kommer novellens klimax. Punkten då mannen inte längre kan läsa på pappret för han vet mycket väl vad som kommer härnäst, så pass bra att det börjar mörkna för hans ögon på ett sätt som jämförs med att drunkna. Ordet han inte kan läsa är *Begravningsbyrån*. I samband med det här ordet blir meningarna kortare och

²⁰ Reeser. s. 12.

²¹ Strindberg. s. 131-134.

²² Strindberg. s. 131-134.

abrupta. ”En större och en mindre, underförstått, kista.”²³. Alice och deras nyfödda barn har gått bort i sjukdom och lämnat mannen ensam kvar. Pappret slutar med orden *av stoft* och mannen konstaterar att det gör också livet. Vid den här tidpunkten är det lätt att se varför mannen i början på novellen ville förtränga sin tid i lägenheten. Här kommer dock novellens peripeti, han väljer att ta pappret och lägga det i sin bröstficka och genom det behålla minnena nära sitt hjärta.²⁴ Och när han lämnar lägenheten för sista gången är han inte böjd, utan rakryggad med huvudet högt, lycklig och stolt. Novellen avslutas med meningen ”Hur många armar som aldrig fått det [äga det skönaste]!”²⁵, vilket är helt i motsats med hur den började. Forslid skriver att läsandet av pappret har en terapeutisk inverkan på huvudpersonen och att han efter att ha läst kan acceptera sin situation och därför inte längre behöver förtränga.²⁶ Det här sättet att hantera situationen med rationellt tänkande och kontroll över sina känslor kan upplevas som maskulint om man endast utgår från Vetterling-Braggins lista. Däremot finns inte den maskulinitet som visade sig gällande förlovningen och flytten här. I stunden som mannen lägger pappret i bröstfickan är han mindre i kontroll över sina känslor och mer i symbios med dem. I den här avsaknaden av maskulinitet blir Alice igen synlig trots att hon inte är där just som när vi först fick veta hennes namn. Det här gör att jag tycker mig se att mannen även förlorade delar av sin maskulinitet i samband med att han förlorade sin fru.

Sammanfattningsvis finns en skillnad i maskuliniteten hos mannen före och efter sin frus död. I de stycken där mannen är i berättelsens nutid finns en tydlig minimering av maskulinitet. I jämförelse med hur han framställs under förlovningen och när paret flyttar ihop där mannen tar huvudrollen och förblir väldigt maskulin.

II. *Maskulinitet i kvinnans hand*

Det var hans arbete, det heliga arbetet som gav brödet, hemmet och makan; grunden till existensen.²⁷

Det var en vän, som nått en viss höjd i samhället, men som icke kunde bära lyckan, utan föll, ohjälpligt, och måste resa långt bort. Så bräckligt är det!²⁸

²³ Strindberg, s. 131-134.

²⁴ Forslid, s. 56.

²⁵ Strindberg, s. 131-134.

²⁶ Forslid, s. 56.

²⁷ Strindberg, s. 131-134.

²⁸ Strindberg, s. 131-134.

Han var icke böjd när han gick ut; han bar tvärtom sitt huvud högt, som en lycklig och stolt människa, ty han kände att han dock ägt det skönaste. Hur många arma som aldrig fått det!²⁹

Det jag finner gemensamt i de här citaten som är tagna från olika delar i novellen är hur viktig kvinnan framställs vara i mannens liv. Huvudkaraktären i den här novellen genomgår en stor förändring från att vilja förtränga till att värdesätta sina minnen. En förändring som han däremot verkar ha gjort redan innan novellens början är minimeringen av maskulina drag. Det finns som sagt en tydlig skillnad på maskuliniteten innan och före fruns död. I och med det här kan man se början på hur viktig kvinnan är i den här novellen. Det konstateras dessutom att maken är som minst en del av grunden till existensen. Novellen visar även på hur mannen förändras endast på grund av en påminnelse av honom och hans frus liv ihop.

I jämförelse med novellens huvudperson har vi den fallne vännen som inte verkar ha haft en fru. Anledningen till att jag inte tror att han var gift är att ingen annan beskrivs bli påverkad av att han ”föll”. Novellen säger att vännen faller eftersom han inte ”kunde bära lyckan”³⁰, vilket låter som om han led av ensamhet. Om huvudpersonen har rätt och maken är en del av grunden till existensen tillsammans med brödet och hemmet skulle det innebära att hans vän satt på en tvåbent stol, ämnad att falla. Den här metaforen håller dock inte hela vägen. Huvudkaraktären förlorar, som nämnt, sitt arbete under en tid och man kan anta att han i och med det fick problem med att införskaffa brödet och hemmet. Däremot verkar han ha haft kvar Alice genom den här svåra tiden, vilket gör att han bara satt på en enbent stol men ändå klarade sig. Betyder det här i sådana fall att maken, kvinnan, är den sanna grunden till existensen? De här två människors maskulinitet och öden verkar i alla fall ligga hos saknaden av kvinnan.

I syfte att se om så är fallet kan de två vännerna jämföras med två andra män. Jag kommer jämföra huvudpersonen och hans vän med Richardt och Gustaf ut Hjalmar Söderbergs novell ”Pelsen”. I novellen möter vi den rike ungarlen Richardt och hans vän Gustaf som har det betydligt sämre ställt ekonomiskt men som däremot har fru och barn.

Richardt har maskulinitet i det ekonomiska välståndet och även sin position i samhället. Han framställs även som ensam, exempelvis genom att han bjuds hem till Gustaf över jul på ett öppet sätt som indikerar att det inte fanns en chans att han hade haft något annat för sig den dagen. Det här fungerar däremot inte som ett sätt att framställa hans maskulinitet som mindre.

²⁹ Strindberg, s. 131-134.

³⁰ Strindberg, s. 131-134.

Det finns snarare en ensamvarg-känsla över Richardt. Den här fulla maskuliniteten verkar göra att Richardt känner sig tillåten att ”ta” sin väns fru för sig själv.

Gustaf däremot har sin familj. Att vara försörjare och stoltheten i det är något som är väldigt maskulint. Däremot framställs Gustaf som ynklig och han kan inte ta hand om sin familj på ett bra sätt, vilket är varför han lånar pengar av sin vän. Det här gör att han tydligen saknar maskuliniteten som hade kommit från att ha en familj. Han misslyckas med något som normalt är grundläggande maskulint. Det här framgår speciellt i kontrast med Richardt.

Trots att mannen i ”Ett halvt ark papper” och Gustaf har många skillnader såsom fattigdomen och dessutom ålder kan man även se många likheter i hur de börjar sin historia. Båda gifter sig tidigt och väljer en karriär med tanke på att kunna försörja sin familj, snarare än att fokusera på att vinna ställning.

Skillnaden i maskuliniteten hos de här männen beror inte enbart på huruvida de har en kvinna i sina liv, däremot skapar hon en tydlig skillnad. Vännen i ”Ett halvt ark papper” förlorar sin position i samhället eftersom ”han inte kunde bära lyckan”³¹, en anledning som får det att framstå som att han var ensam, alltså att han inte hade någon kvinna i sitt liv. Han hade ingen som kunde hjälpa honom bära lyckan. Richardt från ”Pelsen” verkar vara i en likande position som den här mannen var innan han föll. Richard väljer dock att börja umgås med kvinnor och träffar någon. Det här vet vi inte om vännen gjorde, men jag antar att han åtminstone misslyckades eftersom han fortsatte bära sin lycka ensam. Den här skillnaden tycks väsentlig. Richardt förlorar så vitt vi vet inte sin position och förblir maskulin, ännu mer i slutet av novellen. I slutet beskrivs Richardt ligga utsträckt i en skinnklädd länstol där han tar plats och blir rummets centrum. Detta trots den stela middagen som precis innan visat på att Richardt nog vet att Gustaf vet om affären. Det antyds även till att Gustaf går bort snart efter novellens slut och att Richardt då även får kvinnan han ville ha. Richardt som lyckas finna sig en kvinna behåller en stark maskulinitet till skillnad från vännen i ”Ett halvt ark papper”. Vännen förblir ensam samt att han förlorar alla likheter med Richardt. Detta gör att han i jämförelse framstår som icke-maskulin.

Gustaf är däremot en man som hela sitt liv har haft en fru för att sedan förlora henne. Hans förlust får honom även att falla. Han funderar redan i början på novellen över att han är sjuk och kanske dör snart men det är inte förrän han får reda på affären mellan sin fru och vän som han inser eller kanske bestämmer sig för att han faktiskt är nära döden. ”Jag sitter och tänker på att detta är den sista jul vi fira tillsammans. Jag är läkare och vet att jag icke har många

³¹ Strindberg, s. 131-134.

dagar kvar.”³². Här ser vi honom förlora den sista bit av maskulinitet han har, sin levnadsvilja och härdighet.

En annan novell där jag funnit att männens maskulinitet har en stark koppling till kvinnor är ”A clean well-lighted place” av Ernest Hemingway. I novellen är det tre män i centrum, en äldre man utan en fru, en kypare utan en fru och en yngre kypare med en fru. De två männen som inte har någon fru går lätt att jämföra med både huvudpersonen i ”Ett halvt ark papper” och Gustaf från ”Pelsen”. Likt huvudpersonen i ”Ett halvt ark papper” har den äldre mannen förlorat sin fru då hon gick bort. Kyparen får vi inte veta hur han förlorade sin fru men eftersom han verkar förstå den äldre mannen genom att till exempel veta varför han vill vara på baren istället för hemma tolkar jag det som att även hans fru har avlidit. Gustaf har i för sig inte förlorat sin fru på samma sätt som de här männen men det finns likheter i hur han hanterar förlusten. Både Gustaf och den äldre mannen ger upp på livet när de blir ensamma. Vi får bland annat reda på att den äldre mannen försökt ta sitt liv vilket man kan spekulera i att Gustaf även planerar på grund av hans säkerhet i att han kommer dö. Här kan man se hopplösheten som följer i förlusten av kvinnan. Den fungerar som ett nerbrytande av dessa mäns maskulinitet genom att attribut som viljestyrka, ambition, självständighet och härdighet överges.

Likt Gustaf och den äldre mannen så har huvudkaraktären i ”Ett halvt ark papper” också förlorat hoppet om livet i början på novellen och det är inte helt otänkbart att han skulle hamnat på ett ställe liknande sin vän, Gustaf och den äldre mannen om han inte läst arket papper. Novellen visar inte att han tänker på att dö, men han är på full väg att förtränga och glömma bort även allt det lyckliga. Det har en terapeutisk effekt hos honom att läsa pappret och påminnas om Alice. Det är att han påminns om Alice som gör att han accepterar sin situation på ett sätt som låter honom fortsätta leva i samma lycka som om hans fru funnits kvar. Det här tror jag också gör att han inte förlorar sin maskulinitet som Gustaf gör. Som jag diskuterar verkar det som att han är mindre maskulin efter Alices död än han var innan, däremot finns fortfarande de maskulina drag som förlorats hos de andra karaktärerna.

I relation till hur mannen i ”Ett halvt ark papper” hanterar att förlora sin fru är det intressant att se på den ogifta kyparen. Han har till synes inte fallit och varken lämnat livet eller sin maskulinitet bakom sig. Han skämtar till exempel om att den gifte kyparen kanske möter något otrevligt hemma om han kommer hem för tidigt, ett skämt som är maskulint på grund av sin aggressivitet och nedvärdering av en annan mans maskulinitet. Han påpekar dock att han är i avsaknad av ”Everything but work.”³³ vilket i det här fallet visar på en kvinnlöshet som liknar

³² Söderberg. s. 37-46

³³ Hemingway. s. 4.

den i början på "Ett halvt ark papper". Han har fortfarande sin maskulinitet och viljan att fortsätta leva om än inte det största intresset i livet. I det här finns det en stark likhet mellan männen. Ingen av dem är förstörda, fulla av hopplöshet eller utan sin maskulinitet.

Utifrån de här männen verkar det alltså som att en mans maskulinitet är starkt knuten till huruvida man har en kvinna att dela sitt liv med. Dock är det också ett val och mannen i "Ett halvt ark papper" väljer att hålla sin kärlek till Alice nära sig och därmed förlorar han varken sig själv eller sin maskulinitet.

SLUTDISKUSSION

Maskulinitet förändras genom novellen. Den tydligaste skillnaden mellan mängden av maskulinitet är huruvida vi får se mannen i "Ett halvt ark papper" före eller efter han förlorat sin fru. Han är emotionell i samband med att han lämnar sin lägenhet, så pass att bara existensen av ett papper får honom att återuppleva sin tid med sin bortgångna fru. Även i samband med det första ordet på arket, *Alice*, är han emotionell och visar på egenskaper som inte är traditionellt maskulina. Mot slutet av novellen är det samma sak. Han kommer tillbaka till samma emotionallitet dock med mer trygghet. Det är i partierna där vi får se mannen innan han förlorat sin fru som maskuliniteten framträder tydligast. När han tänker tillbaka på förlovingen och när de flyttade ihop kan man se mycket maskulinitet i hans stolthet och som försörjare. Hans förhållningsätt till maskulinitet verkar nämligen ha gått igenom en förändring från det att *Alice* skrevs på telefonlistan till det att namnet läses i novellen.

Den här förändringen tycks bero på att han förlorat Alice. I jämförelse med "Pelsen" och "A clean well-lighted place" verkar förlusten av kvinnan avgörande för hur mannens maskulinitet förändras. Förlusten av sina fruar gör att både Gustaf och den äldre mannen överger sin viljestyrka, ambition, självständighet och hårdighet. Medan Richardt däremot verkar bli maskulinare, genom att till exempel ta mer plats, när han kommer närmare att få sig en kvinna. I slutet av "Ett halvt ark papper" är mannen mindre maskulin än han var innan han förlorade sin fru. Men då han fortfarande håller henne nära med arket papper i bröstfickan finns det fortfarande plats för honom att hålla huvudet högt som en stolt och lycklig man.

REFERENSLISTA

Skönlitteratur

Hemingway, Ernest. *Clean Well Lighted Place*. 1990. Creative Education. Pdf-länk <https://erickramerphd.net/download/papers/racism2000.pdf> (hämtad 25-05-20)

Strindberg, August. *Samlade Verk 52. Ensam. Sagor. Nationalupplaga*. Stockholm: Norstedts. 1994. Text redigerad och kommenterad av Ola Östin. "Ett halvt ark papper" på s. 131-134.

Söderberg, Hjalmar. *Historietter*. Stockholm: Albert Bonniers förlag. 1898. "Pelsen" på s. 37-46.

Facklitteratur

Forslid, Torbjörn. Berättande och minne i Strindbergs 'Ett halvt ark papper'. *Edda, Nordisk tidskrift för litteraturforskning*. Nr 1. 1998.

Reeser, Todd W.. *Masculinities in Theory : An Introduction*..Chichester: John Wiley & Sons, Incorporated. 2010. E-bok. <https://ebookcentral.proquest.com/>

Vetterling-Braggin, Mary. "Femininity", "masculinity" and "androgyny": a modern philosophical discussion.. Totowa, N.J: Littlefield, Adams. 1982. E-bok. <https://archive.org/>